

Lhakar - protest i det tysta

Är Lhakar en utbredd, pågående icke-våldsproteströrelse inne i Tibet eller är det framförallt ett exilfenomen som baserar sig på några enstaka individers initiativförmåga? Svenska Tibetkommittén reder ut begreppen kring denna kombination av proteströrelse och strävan att bevara tibetansk kultur.

TEXT: GUSTAV MÅNSSON

FÖR EN OINVIDG ÅR DET svårt att se vad som egentligen försiggår i videon. En stor grupp tibetaner – munkar och vanligt folk – verkar upptagna med en munter ceremoni med inslag av religiös ritual som slutar med att en stor mängd djurpälisar av till synes god kvalitet bränns på bål. Enligt Students for a Free Tibet (SFT), som laddade upp videon, var bålet dels ett svar på Dalai Lamas påbud att inte bära pälisar som kommer från utrotningshotade djur, dels en protest mot kinesiska stereotyper av tibetaner i vilka djurpälisar är ett självklart – ibland påtvingat – inslag. Men var

detta, som SFT antyder, verkligen en medveten Lhakar-aktion? För att svara på den frågan krävs först en kort beskrivning av rörelsens ursprung.

Det är svårt att säkerställa exakt när Lhakar, eller "vit onsdag" på svenska, tog sin början. I ett inlägg som publicerades 2010 skriver en anonym tibetansk bloggare kryptiskt, med möjlig hänvisning till de pågående angreppen på den tibetanska kulturen, att Lhakar började som en "medicin mot de hundratals sjukdomar som tibetanska bröder och systrar i alla regioner lider av". Sökningar på de större exilti-

betanska sajterna ger också svävande svar: rörelsen sägs "sedermera" eller "på senaste åren" blivit mer inflytelserik – ingenting om dess ursprung. Men onsdagen, Lhakpa på tibetanska, har länge varit speciell för tibetaner. Det är då man tänder rökelse, Sangsoel, och ber för att Dalai Lama ska få ett långt liv. Kundun, som Hans Helighet ofta kallas av tibetanerna själva, föddes för övrigt på en onsdag. En tillförlitlig tibetansk vän berättar också för mig att folk ofta startar nya projekt på just onsdagar. Dessa onsdagsritualer, som enligt vännen har pågått i årtionden – kanske århundra-

den – ska ha fått mer symbolisk styrka efter upploppen 2008, framförallt i Lhasa men också i andra delar av Tibet. Detta ska i sin tur ha lett till att exiltibetanerna började engagera sig mer aktivt i frågan. Det mesta av detta utgör förstås anekdotisk evidens; mig veterligen finns det inga djupgående studier som tar upp Lhakar-rörelsens historiska ursprung.

Om den exakta tidpunkten för rörelsens början är oklar är det i alla fall säkert att huvudpoängen med modern Lhakar är att tibetaner varje onsdag ska göra någonting som relaterar till deras kultur – för att på så sätt stärka den och förhindra att den faller i glömska. Enligt Lhakar.org, den officiella hemsidan för rörelsen i exil, är exempel på Lhakar-aktioner att bära traditionella tibetanska kläder, tala tibetanska, äta på tibetansk-ägda restauranger eller köpa varor från tibetanska företag. Rörelsen kan också ta sig mer protestliknande former, dock ej våldsamma sådana, som t.ex. att bojkotta kinesiska handlare eller på andra sätt göra det svårt för kineser att få ett för stort inflytande i tibetanska områden.

Pälsbränningen skulle kunna vara ett sådant exempel. Att Lhakar blomstrar i exil råder det ingen tvekan om, det vittnar mängden artiklar på ämnet och personliga Lhakar-”förpliktelser” skrivna av tibetaner på nätet om. Kalon Tripa Lobsang Sangay själv, i sitt första anförande som premiärminister, uppmanade Tibetaner inne och utanför Tibet att stödja rörelsen. Huruvida Lhakar-aktioner är lika vanliga inne i Tibet är mycket svårare att svara på.

ATT EN RÖRELSE SOM LHAKAR skulle kunna börja spontant i Tibet finns det ingen anledning att betvivla. Bortsett från att rörelsen troligen bygger på en redan existerande tradition av onsdagsritualer finns det gott om bevis för att kinas hårdföra politik i området får många att oro sig över den tibetanska kulturens framtid. När Kina exempelvis bestämde sig för att genomföra utbildningsreformer i tibetanska områden för några år sedan (kinesiska skulle införas som huvudspråk och tibetanska bara vara kvar som en hemspråkskurs) gick lokalbefolkningen man ur huse för att visa sitt missnöje. Dessutom talar Dalai Lama ofta om att ett ”kulturellt folk mord” pågår i Tibet, med en betydande inflyttning av Han-kineser och religiösa restriktioner som tecken på detta.

Men trots en fertil grogrund finns det

inga klara bevis för att Lhakar, i formen av en proteströrelse mot Kina och för tibetansk kultur, är utbredd inne i Tibet. Med tanke på hur begränsad det fria flödet av information är i regionen är detta kanske inte så konstigt. Dessutom är det ju som den tibetanska hemsidan High Peaks Pure Earth skrev i ett inlägg tidigare i år: då Lhakar av naturen är en rörelse på gräsrotsnivå blir det svårare att mäta dess styrka. Trots, eller möjligen på grund av detta, har Lhakar.org samlat på sig en del bevismaterial som man hävdar är uttryck för rörelsens vitalitet. Således bojkottar tibetaner i Kham numera kinesiska grönsakshandlare och munkar i Sershul-klostret har infört en valfri ”böter” för den som av misstag blandar in ett kinesiskt ord i det dagliga talet. Dessa initiativ ska enligt hemsidan ha spridits till andra delar av Tibet. Både dessa fall har rapporterats i flera andra medier, och det förefaller troligt att de också har inträffat i verkligheten. Däremot finns det egentligen inget som tyder på att dessa tibetaner agerade i Lhakar-rörelsens namn. Det verkar istället som att de agerade spontant, i det första fallet för att de kinesiska grönsakshandlarna var dominerande och tog ut för höga priser, i det andra för att Sershuls munkar ansåg att det tibetanska språket höll på att urvattnas. Att dessa handlingar sedermera faller under Lhakars definition, även om de kanske inte alltid inträffade på onsdagar, gör dem inte nödvändigtvis till en del av en medveten folk rörelse med uttalade riktlinjer och mål.

Kanske är det bäst att se på Lhakar inne i Tibet som en relativt oorganiserad kulturfrämjande rörelse. Att tibetaner inne i Tibet tar icke-våldsamma initiativ för att stödja tibetansk kultur – eller bojkotta den kinesiska – är något som bevisligen inträffar och som verkar öka i styrka – framförallt i samband med och efter upploppen efter olympiska spelen 2008. Även om vissa tibetaner inne i Tibet med största sannolikhet känner till begreppet Lhakar i sin moderna form är det troligt att det stora flertalet helt enkelt agerar för att de anser det viktigt att stärka tibetansk kultur – på vilket sätt det än må vara. Det var med stor sannolikhet så de tibetanska nomaderna tänkte när de brände djurpälisar i videon på SFTs hemsida. Kanske hade de också några delar av den anonyma tibetanska bloggarens Lhakar-manifest i tanken. ✱

Läs manifestet här till höger

”Jag är tibetan,

- från och med idag ska jag tala ren tibetanska i min familj
- från och med idag ska jag tala ren tibetanska närhelst jag möter en annan tibetan.
- från och med idag ska jag påminna mig själv varje dag att jag kommer vara tibetan tills jag dör
- från och med idag kommer jag att bära den traditionella tibetanska dräkten, Chuba, varje onsdag
- från och med idag kommer jag att tala endast tibetanska på onsdagar
- från och med idag ska jag lära mig det tibetanska språket
- från och med idag ska jag sluta äta kött på onsdagar och hålla en vegetarisk diet för meriternas skull
- från och med idag kommer jag endast att använda tibetanska och tala tibetanska när jag ringer eller skickar ett meddelande till andra tibetaner”